

NUTID

Den internationella rösträttskongressen i London.

Då jag i minnet genomgår kongressveckan i London, får jag en livlig förnimmelse av, att det icke är någon lätt uppgift att ge en hel och levande bild av det i många avseenden enastående mötet. Materialet är rikhaltigt, intrycken mångskiftande, och jag frågar mig ovillkorligt: vad skall jag beskriva, vad utelämna? Eller vad är det mest karaktäristiska, det som ej får lämnas bort, om jag ock bleve tvungen sammanprässa mina intryck i några få ord? Då skulle jag obetingadt svara: rörelsens enorma tillväxt, ty det tjänar till ingenting att vilja försöka förneka det, England befinner sig i den kvinnliga rösträttens tecken, frågan har blivit ett aktuellt politiskt problem, till vilket alla tvingas taga ställning. Och härutinnan besticker sig skillnaden mellan „förr och nu“. Rösträtts rörelsen har visserligen ärofulla anor, samt mer än 40 årig målmedveten agitation bakom sig, men ändå hade den ända till senaste tid ej trängt ut till massorna. Många som erkände, att kvinnornas fordran var ett rättvist krav, ansågo dock, att de ej behövde skänka saken någon annan tribut än den av platonisk högaktning, och nu i detta nådens år talade alla människor om „women's suffrage“. Det finns knappt ett möte, vare sig av konservativa eller liberala, vid vilket frågan icke skulle komma upp och sålunda yttrade lord Curzon, en av de häftigaste mofståndarena, att kvinnornas rösträttsfråga var det viktigaste problemet i nutida engelsk politik. Kan en motståndare ge ett större erkännande? Näppeligen. Och om

så är, så är det de engelska kvinnorna, själva, som genom sin energi och sin uthållighet bragt det därhän.

Dessa omständigheter gjorde, att vi utländskor, som samlats till kongressen, kände oss så smått överflödiga. Jordmånen syntes oss så väl upparbetad av engelska suffragister, att vi med kännedom om den engelska nationens instinktiva motvilja för att ej säga förakt för allt utländskt ej trodde oss kunna göra någon nämvärd propaganda för saken, och just detta var idén med kongressen. Huruvida syftet dock ens i någon mån vunnits vågar jag ej avgöra. Det är ej så gott att förstå sig på den engelska folkpsykologin. Det vi bragte var ju s. a. s. den internationella sidan av problemet, vi utgjorde ett levande bevis på, att kvinnorna arbeta för rösträtt i alla delar av världen och i några länder redan nått målet.

Pressen som tagit parollen av den politiska partipolitiken förhöll sig enligt vad man sagt oss, på få undantag när, kyligt avvisande. Men så förlöpte ju mötet utan skandal och utan sensationella händelser, och detta var ur tidningsmannas synpunkt en betänklig brist. Vid den minsta lilla tillstymmelse till sensation hade pressen omedelbart slagit ned över oss lik en hop giriga gamar, som trakta efter sitt byte, ty det sensationella, det spännande går över all partipolitik. Nu gick emellertid allt under Mrs Chapman Catts överlägsna och förfarna ledning som efter noter. Blindskår saknades ej, på vilka enigheten kunnat lida skeppsbrott. Situationen i England är mycket tillspetsad, och det råder stor bitterhet mellan de olika rösträttsföreningarna, mellan suffragister och suffragetter. Luften var laddad med orosämnen. Internationell hövlighet bjöd oss likvisst att ej på något sätt taga parti i den nationella fäijden. Lystringsordet från vår president i denna fråga, blev kongressens oskrivna lag.

Förmiddagsmötena.

Förmiddagsmötena ägde rum i St James Hall, en ny och vacker konsertsal, vid Great Portlands Street. Den första mötet dagen var salen rikt prydd med en mängd konstnärligt utförda fanor och standar tillhörande olika kvinnoorganisationer

och fackföreningar. På estraden hade presidiet sin plats. I mitten Mrs Chapman Catt, alliansens sammanhållande kraft, dess ledande ande, så Mrs Fawcett, National Union of Women's Suffrage Societies president, kongressens officiella värdinna. Vidare Dr Anita Augsburg, med det karaktäristiska huvudet och den djärft skurna profilen, Dr Käthe Schirmacher, den talangfulla tolken, Martina G. Kramers, den outröttligt verksamma sekreteraren och så Mrs Stanton Coit, skattmästare och ekonom. Under tonerna av sakta orgelmusik uppsökte de olika ländernas delegerade sina platser. Dessa voro utmärkta med små siden flaggor i de respektive ländernas färger, en skänk av den holländska rösträttsföreningen från Amsterdam kongressen. Också vi funno vår rödgula, ingen nekade oss här rätten att uppträda som nation.

Förmiddagsmötena voro helt ägnade alliansens inre angelägenheter. Det gällde att få till stånd interparlamentariska ordningsregler. Vidare förestod en revision av stadgarna, och så till slut val av styrelse.

De parlamentariska ordningsreglerna vållade jämförelsevis litet huvudbry. Engelsk och amerikansk uppfattning blev normgivande. Det tjänade föga att försöka få in andra bestämmelser, men så äger ju den engelska nationen de mest utvecklade parlamentariska traditioner, och då det engång gällde att få kongressens delegerade väl inövade i parlamentariskt skick, kunde man ej välja en bättre förebild.

Revisionen av stadgarna tog drygt två och en half dag i anspråk. Såsom man kunnat förutse gingo meningarna mest åtskils med avseende å artikel III § 1 och 2. Då hittills alla viktigare omröstningar verkställts efter länder och alla delegerade fortfarande voro ense om att så vitt möjligt söka bevara den nationella enheten, gällde det för alliansen att finna ett *modus vivendi*, som skulle ge ny anslutna föreningar rörelsefrihet i dess inre angelägenheter, men dock förmå dem till samarbete med andra från samma land.

Den första frågan, som förelades kongressen, var, huruvida jämlikheten mellan nationerna skulle upprätthållas, d. v. s. om de små folken skulle få sända samma antal delegerade

som de stora, Finland exempelvis lika många som England? Frågan besvarades med ett enstämmigt ja, icke ett grand av stormakts chauvinism kom till synes.

Från flera håll förmärktes dessvärre en viss olust att öppna alliansens dörrar för nya föreningar. Man ville göra villkoren så stränga som möjligt. Det fanns dock dem som absolut voro emot, att de först invalda föreningarna skulle få något slags monopol på representationsrätt. Den senare åsikten segrade, men som ett slags medgivande åt de försiktiga får man väl anse punkt c i § 2 vara. Där stadgas nämligen att en ny förening, som söker inträde, måste ha minst $\frac{2}{3}$ delar av den äldre föreningens medlemsantal. Huru lyckligt funnen denna klausul är får framtiden utvisa. Punkt a i vilken det stipuleras, att dessa föreningar måste ha „vinnandet av rösträtt som sitt uteslutande mål“ (sole object) har väckt en högst obefogad kritik, och t. o. m. blivit tolkad som en konservativ tendens hos mötet. Då denna punkt var under diskussion, gjorde representanterna för föreningen för allmän rösträtt åt män och kvinnor en liten interpellation. De frågade, huruvida antagandet av denna fordran skulle omöjliggöra bemälda förening att vinna inträde, och då frågan av presidenten besvarades jakande, lämnade de demonstrativt salen. Vilken var kongressens mening med denna bestämmelse: *sole object*. Utan tvivel den att hålla linjerna klara genom att omöjliggöra för från konservativt håll startade kvinno-organisationer, vilkas uppgivna mål är att *arbeta för kvinnornas uppfostran till rösträtt* att förvanska den Internationella rösträtts alliansens klart uttalade grundprincip, som lyder „*att fordra rösträtt för kvinnor på samma grunder som män nu äga den eller komma att få den*, d. v. s. att det är varje förenings skyldighet att direkte arbeta för vinnande av rösträtt. Dr Anna Shaw påpekade med anledning av denna diskussion, att ingen kunde vara en varmare anhängare av den allmänna rösträtten än hon själf, och då hon i sitt eget land (Förenta Staterna) arbetade för rösträtt åt kvinnor gjorde hon det på den allmänna rösträtts grund. Detta äger sin tillämpning jämväl på alla de många andra länder, vilka anslutit sig till

alliansen exempelvis Schweiz, Frankrike och Italien, i vilka allmän rösträtt är gällande. I alla dessa länder gå rösträttskvinnornas fordringar ut på rösträtt på samma grunder som männen redan besitta den. Ingen, som djupare tänkt sig in i denna fråga, kan annat än finna att formuleringen av punkt *a* är lika logisk som konsekvent, ty alliansen varken är eller vill vara annat än ett internationellt världsförbund för vinnandet av rösträtt åt kvinnor, utan partipolitisk färg. Endast sålunda är det möjligt att förena kvinnor ur alla läger, konservativa likaväl som radikala på en gemensam plattform. Då målet engång vunnits, gå nog vägarna åtskils, därom kan ej något tvivel råda. Mig synes, att det snarare talar till kvinnornas förmån, att de förmått övervinna den naturliga antogonism, som råder mellan konservativa och frisinnade för vinnandet av det stora målet, som heter kvinnornas politiska frigörelse.

Jag tror, att en mera i detalj gående redogörelse för revisionen av stadgarna knappt torde kunna påräkna något större intresse. För dem som emellertid önska sätta sig noggrannt in i frågan, hänvisar jag till kongressförhandlingarna, som redan föreligga i tryck.

Aftonmötena.

Om förmiddagssessionerna hade en så att säga privat karaktär, och främst voro ägnade „business“, så voro aftonmötena offentliga med ändamål att göra propaganda.

Det första aftonmötet försiggick i St James Hall, under Mrs Fawcetts presidium. På estraden hade talare och talarinnor plats, bland vilka hedersplatsen intogs af Mrs Chapman Catt, som skulle hålla sitt stora hälsningstal, alla de andra voro representanter för länder där kvinnorna redan besitta rösträtt. Till dessa lyckliga hörde norskorna, australiskorna, innebyggarna på ön Man samt sist och slutligen vi, finskor.

Ett offentligt möte i England är något helt olika än hos oss — ja man kan knappt tänka sig större motsatser. Hos oss tystnad, och en viss „långrandighet“, publiken värdig men trög, i England åter en livlig kontakt mellan talaren och publiken, samt jämna applådsalvor. Skämt och anekdoter höra

till saken, icke ens den mest allvarliga talare underlåter att då och då vädja till åhörarnas humor. Därtill kommer att det finns, jag ville nästan säga, fastslagna regler, när applåder äro på sin plats, exempelvis vid nämmandet av namn, sådana som Stuart Mill, Susan B. Anthony m. fl. och det kan ej nekas att publikens mottaglighet, applåderna och „hör, hör“, gör det jämförelsevis lätt att tala, man vet genast om man „har“ sitt auditorium eller ej.

Fru statsrådinnan Qvam, som var den norska regeringens officiella representant ådrog sig en berättigad uppmärksamhet. Intet annat land hade en „ackrediterad ambassadris“ vid kongressen. Ön Mans kvinnor voro företrädde av en karl, som med stor bravur förde deras talan och försökte bevisa, att den fruktade reformen var rätt ofarlig till sina konsekvenser.

Aftonens intresse koncentrerade sig dock kring mrs Chapman Catts hälsningstal. Under 1 1/4 timme höll hon sitt auditorium i andlös spänning, uppmärksamheten slappades ej ett ögonblick. Det är tyvärr omöjligt att återge det mästerligt framsagda talet i dess helhet, men delar därav, de mest karaktäristiska, har jag översatt efter det stenografiska referatet.

Ur presidentens hälsningstal.

— Det är sant, vi måste medge, att i två av våra länder ha reaktionära strömningar gjort sig gällande. En av dessa är Ryssland. Då våra ryska systrar för 3 år sedan invaldes i alliansen, hade ett temporärt stillestånd inträtt med hänsyn till det av regeringen utövade förtrycket. Filantropiska företag, nya skolor växte upp som svampar ur marken, reformer av alla slag dryftades, och folkets hjärtan fylldes med glädje vid hoppet om, att frihet nu skulle randas. Men det var blott en kort respit, och snart voro förvisningarna till Sibirien i full gång, chavotterna restes ånyo och man hängde folk för små förbrytelser och för inga förbrytelser. — Sedan talarinnan dröjt vid den första allryska kvinnokongressen i Petersburg förleden vinter, fortsätter hon. Varje blad i historien lär oss att undertryckandet av den fria tanken och det fria

ordet i alla tider lett till uppror, och ändå vandra världens tyranner, icke ens det 20:de seklets undantagna, med öppna ögon denna samma väg, som en dag måste bringa dem på fall. Vi skänka vår sympati åt våra ryska systrar och giva dem vår systerliga hälsning, och vi bedja dem komma ihåg, att framåtskridandet aldrig glömmet ett land eller ett folk. Det är otänkbart att dessa förhållanden länge kunna fortbestå under det växande trycket av mänskliga rättigheter, och därför be vi er, ryska män och kvinnor, att vara vid gott mod, ty er befrielses dag kan ej dröja länge.

Så kom turen till vårt land, som talarinnan hälsade med följande ord: Man kan icke säga, att det i Finland inträtt reaktion, men väl har olyckan hemsökt landet. Då vi för 3 år sedan välkomnade de finska kvinnorna som fullmyndiga medborgarinnor, voro vi och hela världen med oss häpna över den ryska regeringens mildhet mot detta land. Men den ångrade detta tvivelsutan mycket snart, och det dröjde ej länge innan den ryska regeringen ånyo upptog sin gamla vana av inblandning med olagliga påbud, och under dessa 3 år av deras s. k. självständighet, har den ena lantdagsupplösningen följt på den andra, och har detta olyckliga folk under denna tid ej fått mer än två av sina lagar sanktionerade. Men också till dessa finska kvinnor säger jag: varen vid gott mod, ty då en gång frihetens ande vaknat hos ett folk, förblir det aldrig länge under oket, och också för er kommer befrielses dag!

Om England yttrade hon: Sedan min ankomst till England har jag fått en mängd brev med uppmaning att i mitt tal fördöma den militanta taktiken, — ty man visste naturligtvis, att det skulle ge en överblick av situationen i fågelperspektiv, och lika många brev med anhållan, att jag skulle uttala mig till förmån för denna taktik. Nu ämnar jag visserligen göra intetdera, men jag har håller icke den minsta avsikt att undandraga mig svaret. I vår egenskap av ett internationellt förbund ha vi icke någon rätt att taga parti i fråga om nationell taktik och nationella metoder, och då här i England förefinnes mycket skarpa meningsolikheter i denna fråga, måste vi, ni och jag, om vi vilja vara hövliga, diplo-

matiska och rättvisa, och om vi förstå vad internationalism innebär, tåga med vår egen mening i denna sak. — — Det finnes ännu en annan omständighet karaktäristisk för Storbrittanien. Var gång politiska val äga rum, bringar telegrafens bud om, att många av det liberala och det konservativa partiets kvinnor tagit verksam del i valkampanjen och agiterat för den ena eller den andra kandidaten, och att de politiska kvinnoföreningarna räkna tusental medlemmar. I andra länder bruka motståndarna till kvinnornas rösträtt säga „kvinnorna ha icke tid att rösta, kvinnorna äro icke intelligenta nog att rösta, de komma att överge sina män och sina familjer, och försumma hemmen om de rösta, de intressera sig icke för politik. Och det är med liknande argument kravet i de flesta länder affärdas. Nåväl, om de engelska kvinnorna ha tillräckligt tid att agitera vid valen för sina respektiva partier, om de äro intelligenta nog att lära andra, huru de skola rösta, och om de icke försumma sina hem och sina familjer, då de draga de politiska kastanjerna ur elden för att låta dem falla ned i de konservativas eller de liberalas korgar, önskar världen veta huru dessa politiska partier ämna undgå situationens logik, då dessa samma kvinnor göra fordran på att få några av kastanjerna för egen räkning.

Ur slutet ville jag ännu anföra det, som gäller den arbetande kvinnan: Det finnes i många hem ingenting mera för kvinnorna att göra, och tvungna av de ekonomiska förhållandena ha de lämnat hemmen för att göra sitt inträde på den stora arbetsmarknaden. Ni känner historien lika väl som jag, jag skall icke uppehålla mig vid detaljer. Låt oss ett ögonblick besinna hurudana förhållandena äro för hela denna här av kvinnliga lönarbeterskor, som konkurrera med männen och med andra kvinnor om rätten till arbete. I det lilla Norge, ett av de mest pittoreska och natursköna land som finnas, men ett av dem, där det är svårast att få sin utkomst, äro i våra dagar över halva antalet av alla kvinnor tvungna att söka arbetsförtjänst. I det lilla landet Holland med ett invånareantal av 6 miljoner, äro 2 1/2 miljoner män och 1 1/2 miljoner kvinnor lönarbetare. Huru sorgliga äro icke dessa

siffror, ty de säga oss, att icke endast fullvuxna kvinnor arbeta för sitt uppehälle, utan också barn! I Österrike äro 41 % av den kvinnliga befolkningen lönarbetare. Då jag för några veckor sedan var där, hade 250,000 män mobiliserats för ett möjligt krig och jag såg själv tusental män på exercisfälten. Här är ett av dessa inflytanden, som stadigt tränga kvinnorna in på arbetsmarknaden, ty i alla länder där allmän värneplikt är införd, måste kvinnorna arbeta för lön. I Tyskland är 33 $\frac{1}{2}$ % av den kvinnliga befolkningen tvungen till självförsörjning, och i hela den civiliserade världen torde från 25 % till 50 % av alla kvinnor vara nödsakade att arbeta för lön.

Då vi vända vår uppmärksamhet till klassificeringen av arbetet, sådant det framgår ur de statistiska uppgifterna, för de olika länderna, finna vi, att kvinnor endast undantagsvis vinna anställning i de bäst avlönade yrkena, som fordra skicklighet av dess utövare. I förteckningen över statstjänster finnas få eller inga kvinnor. I Ryssland kunna kvinnor vinna anställning vid telegrafen, men det fordras ett dubbelt större mått av kompetens av dem än av männen för samma tjänster, och Ryssland är icke det enda landet där liknande orättvisa vederfares kvinnorna. — Vår egen regering ger en fingervisning åt andra arbetsgivare genom att göra skillnad mellan manliga och kvinnliga tjänstemän. Men något som är ännu mera egendomligt och ödesdigert för kvinnor är, att fackföreningarna i flera länder intaga en avvisande hållning mot dem. Här i England förbjuder skraddarens fackförening kvinnor att lära sig yrket, detsamma är förhållandet i Holland. Kvinnorna voro dock de första skraddarna, de uppfunno yrket och hade under sekler monopol på det; nu har man fråntagit dem det, och har t. o. m. förbjudit dem att lära sig det yrke, som en gång varit deras. I Holland ha bagarena och konditörerna stängt sin fackförening för kvinnorna, de ha förbjudit dem att lära sig yrket, och ändå kan det icke vara något tvivel om, att det varit kvinnorna som uppfunnit konsten att tillverka bröd och kakor. De uppfostrade familjen att tycka om dessa slags tillverkningar, de voro upphovet till detta yrke. Englands sättare ha monopoliserat yrket genom

att utesluta kvinnorna, det finnes i Storbritannien inga kvinnliga typografer. I alla länder förs det krig mot den gifta industriarbeterskan, och våra regeringar säga, att den gifta kvinnan icke skall, icke får arbeta för lön. Lagen driver henne bort från det arbete hon valt, men hon slutar icke att arbeta, hon inträder blott i ett annat mindre väl avlönat yrke. Ännu ett annat förhållande, vars orsaker tillsvidare äro outredda, utövar ett djupgående inflytande på kvinnans ekonomiska ställning. I våra civiliserade samhällen födas flera kvinnor än män. Dessutom leva kvinnorna längre än männen. I Ryssland, där livet i åtskilliga provinser föres under primitiva former, är antalet män och kvinnor i det närmaste lika, men detta förekommer i intet annat land. Inom de europeiska nationer, som äro representerade i vår allians, räknar man ett överskott av 5 miljoner kvinnor. Det finnes människor, som för att få den gamla arbetsfördelningen åter införd, längta att sända kvinnorna tillbaka till hemmen, men det finns inga män för dessa kvinnor, inga hem för dem att sköta, och inga barn för dem att uppfostra. Om de vilja leva, så måste de arbeta, och detta överskott av kvinnlig arbetskraft, driver miljoner kvinnor in på arbetsmarknaden.

Den preussiska regeringen har nyligen gjort en undersökning över hithörande problem, och kommit till den slutsatsen, att man varken i krigen eller emigrationen kan finna nyckeln till gåtan. Resultatet av alla dessa olikartade orsaker och förhållanden har haft ett enbart olyckligt inflytande på de arbetande kvinnorna. Uteslutna från det högre, bättre avlönade arbetet genom fördomen mot deras kön, hindrade att inträda i vissa yrken av respektive fackföreningar, genom lagbestämmelser, som hänföra sig till skyddet av gifta kvinnor, uteslutna från ännu andra yrken, men dock av nödvändigheten drivna att utbyta arbete mot bröd, är deras lott i sanning hård. De drivas i tusental in i de sämst avlönade yrkena, vilka ej fordra någon yrkesskicklighet, endast för att få ännu lägre löner, ännu sämre hygieniska villkor och en ännu längre arbetsdag. Arbetsgivare, som kunna räkna på en obegränsad tillgång på arbetskraft, i förhållande till en begrän-

sad efterfrågan, äro helt naturligt ej så synnerligt måna om sina arbeterskor. Som en följd härav äro de arbetande kvinnorna helt och hållet beroende av själviska arbetsgivare, av usla ekonomiska villkor och orättvisa lagar. Dessa äro de fakta, som i alla delar av världen väckt även de likgiltigaste mäns likaväl som kvinnors uppmärksamhet, och tvungit dem till allvarlig eftertanke. Om det återigen blir en ny arbetsfördelning, så blir det en artificiell sådan, och kvinnorna måste vara med om att bestämma, huru denna arbetsfördelning skall göras. Om det skall bli en kamp på arbetsmarknaden för rätten att arbeta och „the survival of the fittest“, så måste också kvinnorna få tillfälle att konkurrera om priset. Den enda logiska slutledning, man kan draga av dessa premisser, är nödvändigheten att giva rösträtt åt de arbetande kvinnorna, så att de må bliva i tillfälle att försvara sina löner, sina villkor och sin arbetsdag.

Vi ha kämpat för att skaffa rösträtt åt kvinnor emedan denna princip är rättvis. Vi måste nu arbeta för densamma, emedan denna stora här av arbetande kvinnor anropa oss om hjälp, — snar hjälp. —

Sedan talarinnan genom exempel från Australien visat, huru olika kvinnornas krav „på lika lön för lika arbete“ blivit bemött, sedan de besitta rösträtt, slutade hon med orden: Jag ber er, systrar och rösträttsförfäktare, ni som letts av kärlek till rättvisan, av tron på framåtskridandet, att glömma dessa motiv om ni det kan och endast minnas en sak, att från alla världens hörn förnimmes ropet efter den hjälp röst-rätten kan giva. Den behöves genast och de behövande kunna ej vänta. Ni och jag, vi få ej ha rast eller ro ej heller känna någon tvekan, så länge det ännu finnes ett enda land, som icke erhållit samma rätt för man som kvinna i verkstaden och fabriken, vid valurnan och i parlamentet, i kyrkan och i hemmen.

Mrs Catt, som under talets gång blev avbruten otaliga gånger med applåder, hälsades vid slutet med stormande ovationer.

Processionen.

Tisdag afton hade National Union of Women's Suffrage Societies anordnat ett jättemöte i Albert Hall, under mrs Fawcetts presidium. Att talen skulle bliva glänsande visste man på förhand, därför borgade programmet, som upptog namnen mrs Chapman Catt, dr Anna Shaw, parlamentsledamoten mr Ramsay Macdonald, mrs Philip Snowden, och miss Francis Stirling. Såsom vanligt i England tillhörde talarena olika partier, sålunda representerade mrs Snowden och mr Macdonald Independant labourparty, och miss Stirling, en ståtlig dam „of The upperten“ det konservativa partiet. Argumenten varierade alltefter temperament och partifärg. En särskild mention förtjänar mrs Snowden för sin spontana vältalighet, hvilken gör att hon redan trots sin ungdom hunnit förvärva sig ett namn som en av Englands främsta rösträtts-talarinnor.

Men det, som gav detta möte dess karaktär av praktisk, påtaglig agitation, var det stora demonstrationståget av kvinnor.

Under tonerna af orgelmusik tågade den väldiga processionen in genom 5 dörrar. Där sågos de akademiska kvinnorna i sina pittoreska svarta sidenmantlar, med rödt eller hvit foder beroende på det universitet de tillhörde, där funnos sjuksköterskor och barnmorskor, skrifställarinnor, artister, skådespelerskor, lärarinnor, konditoriarbeterskor, väverskor och spinnerskor, gruvarbeterskor, butikbiträden, tjänarinnor, samt några av arbetsmarknadens parior kedarbeterskorna från Cradley, som förtjäna 4 sh. (5 mk.) i veckan för ca 10 timmars arbetsdag! De flesta yrken voro företrädda. Svajande baner, höga stavar, som voro försedda med de olika yrkenas insignier eller ock prydda med grönskande löv, gävo det hela liv. Några buro på tavlor med deviser sådana som: „kvinnor fordra rösträtt“ eller ock „beskattning utan representation är tyranni“.

Vid åsynen af dessa kvinnor, som alla voro självförsörjande, väcktes tankar av mångahanda slag. Det var vad engelsmännen kalla för en object lesson (åskådningsundervisning) av den stora ekonomiska omvälvning, som tog sin

början, då maskinerna producerade i tusental, det kvinnorna ditills tillverkat i hemmen och för hemmets behov, och som med rätta framhållits som *en* av orsakerna till den s. k. kvinnoemancipationen. Utgjorde ej denna procession en levande illustration till de av presidenten framförda synpunkterna i hälsningstalet kvällen förut, där hon talar „om dessa kvinnor som ropa på hjälp, snar hjälp?“ Klingade ej den så ofta hörda satsen, att kvinnans plats är i hemmet, som en ihålig fras inför den hårda nödvändighet, som driver ut kvinnan på arbetsmarknaden, och tvingar henne att sälja sin arbetskraft för 4 sh. i veckan! Bidraga ej också kvinnorna med sina händers och sina huvudens arbete att öka nationens materiella och andliga rikedomar? Och vad gav dem samhället i gengäld? Det ålade dem skyldigheten att betala skatter, men undanhöll dem, på grund av deras kön, rättigheten att deltaga i bestämmandet om, huru dessa skatter skulle användas. Är ej detta en skriande orättvisa? Och återigen måste vi svara ja, ja „beskattning utan representation är tyranni“.

Näsdukar viftade, och med dövande handklappningar hälsades processionen av mötet. Det var ett av dessa sällsynta korta ögonblick, då ett stort mål tar sig levande gestalt i människors fantasi, då skrankorna falla — då det ej finnes över och underklass endast kvinnor, systrar, som tillsammans kämpa för en rättvis sak.

Alliansen som gäst hos suffragetterna.

Women's Social and Political Union, som demonstrativt avhållit sig från allt deltagande i kongressen, hade dock inbjudit oss till ett stort agitationsmöte i samma Albert Hall, där vi två kvällar tidigare hade varit våra officiella värdinnors gäster. Vi hade fått vår egen loge, på dörren stod, „endast för delegerade“. Runt omkring logeraderna voro de olika ländernas namn anbragta med jättebokstäver, på vår vänstra sida hade vi Danmark, på vår högra Tyskland. Mrs Pankhurst, som lik en kvinnlig Napoleon, med kraftig hand leder Women's Social and Political Union, öppnade mötet. Vi lyckades blott sällan uppfånga något fragment av hennes tal.

vilket gjorde att vårt intresse slappades, ty det var omöjligt att höra ens hälften av talen. Vi använde våra ögon och det fanns onekligen ej så litet att se. På estraden hade i långa rader de suffragetter plats, som suttit i fängelse. De skulle dekoreras med en brosch, föreställande ett fängelsegaller, det var så att säga ett slags promotion. Överallt möttes blicken av vitklädda unga kvinnor, bärande skärp i föreningens färger, vitt, grönt och gredelint. De sålde agitationslitteratur, de uppbyro den sedvanliga kollekten, de viftade med flaggor, de hissade, då premiärministern, Asquith, nämdes, de ropade „shame, shame“ eller ock skrattade de var gång antirösträttskvinnorna fingo sin obligata lilla släng. Det hela var iscensatt med virtuosmässig beräkning.

Miss Christabel Pankhursts temperamentfulla argumentering höll auditoriet fångat. Vi, som blott kunde döma av gesterna, tonfallet, mimiken, förstodo, att denna unga flicka måste ha makt att väcka lidelser och sätta känslor i svallning. Det blev så småningom en „atmosphère surchauffée“ med något av ett frälsningsmötes stämning. Entusiasmen steg, offervilligheten likaså, kollekten inbragte 20,000 fmk. Till denna respektabla summa hade Englands enda kvinnliga borgmästare den nära 70 åriga mrs Garrett Anderson bidragit med 13,500 mk.

Detta möte var ju ett bland hundra, och dock hade offervilligheten icke sinat. Ständigt strömmade guldet, som behövdes för denna jätteagitation, ständigt anmälde sig nya kvinnor beredda att gå i fängelse „för saken“. Måntro något liknande vore tänkbart i något annat land, än just England, vars folk ständigt får uppbära epitetet kallt?

Ja, vad man än må tänka om suffragetternas metoder, när det gäller de mera kritiskt anlagda, så kan man ej neka till, att de tagit massornas psykologi på kornet, särskilt de engelska massornas, som älska humor och patos, tårar och löjen och starka medel. Vi gingo ifrån mötet med en känsla av, att suffragetterna hade sin givna plats i den engelska kvinnans politiska befrielsekamp.

Englands aktivister.

Vad är skillnaden emellan suffragister och suffragetter har jag hört många fråga — och även fått svaret i form av en förmodan om, att suffragetterna möjligen vore "de simplare" på grund av sitt högst unladylika beteende. Detta är dock en stor villfarelse, det finnes betitlade damer bland suffragetterna, likaväl som det finnes arbeterskor och medelklasskvinnor. Ytterst är det en temperaments fråga, man är nästan alltid radikal av temperament, av inre tvång.

Skillnaden mellan suffragister och suffragetter är djupgående, ty det rör sig här om en politisk princip, som överallt skiljer människor åt, den huruvida det är tillåtet att under vissa omständigheter bruka våld för att nå sitt mål. Suffragetterna äro Englands aktivister. De ha tröttnat på de s. k. konstitutionella metoderna, d. v. s. afhållandet av möten, vid vilka resolutioner antagas, inlämnande av petitioner till parlamentet och spridandet av litteratur. Detta har gjorts under mer än 40 år utan att ha lett till några resultat, mena de. Nu är handlingens tid inne, den aktiva propagandans. Och så ha de organiserat sig och förklarat regeringen krig på liv och död. De agitera vid valen mot regeringspartiets kandidater. De bryta mot förordningar och regeringen straffar dem med att stoppa dem i fängelse. Detta är vad den militanta taktiken om vilken tidningarna haft så mycket att påstå, innebär. En annan sida, som dock ej kommer så bjärt till synes i den yngre suffragett föreningen Women's Freedom League, är det sensationella, som är ämnat uteslutande som ett lockmedel för massorna. I ett land likt England, med dess stora förhållanden, är det ingen lätt sak att fånga den allmänna uppmärksamheten, isynnerhet om pressen är likgiltig för att ej säga fientlig. Flygande fanor och klingande spel, gatuprocessioner, friluftsmöten, varje sätt att driva propaganda måste tillgripas, alltför kräsen får man ej vara, om man vill arbeta upp en opinion stark nog att utöva tryck på dem, som sitta inne med makten. Och det är det suffragetterna hålla på att göra. De ha visserligen väckt en storm av opposition, de ha kallat en antirösträttsförening till liv, de ha uppväckt

hat och bitterhet, löje och förakt, men också beundran, och de ha frammanat uppoffring ja jättemod.

Huru man än må bedöma suffragetterna, ett är visst, att deras framträdande ger ett nytt bevis för sanningen av det påståendet, att då en reform fördröjts utöver en viss tid, tvingas de, som lida därav, att gripa till våld.

Kongressens sista dagar.

Det är ej lätt att hitta tillbaka till kongressen, då man som jag gjort en utvikning till den engelska rösträttsrörelsen sådan den i närvarande tid ter sig för utlänningens blick. Detta ämne skulle ensamt för sig ge stoff för en hel artikel. Ett är dock visst att, utan denna livfulla bakgrund hade kongressen icke kunnat utöva denna utomordentligt stimulerande verkan den nu hade på deltagarena. Jag är förvissad om, att de flesta delegerade reste hem med ny entusiasm för saken.

Valet av presidium, som enligt de nya stadgarna skall förrättas vart fjärde år, stökades undan jämförelsevis snabbt. Med tryckta valsedlar, skreds till det förberedande valet av kandidater till styrelsen. Sedan alla röster räknats, förkunnade valnämnden namnen på de tre personer, som erhölet det högsta röstetalet vid det förberedande valet, och uppställdes dessa till det slutliga valet, vars utgång är känd för tidskriftens läsare. Det förtjänar likväl att nämnas att alliansens uppburna president, mrs Chapman Catt blev enhälligt vald och mottogs denna underrättelse av mötet med stormande ovationer, som sällan varit mera förtjänta.

Hälsningar.

Såsom vanligt vid dessa kongresser frambyros en mängd hälsningar från de föreningar, som sänt representanter till mötet. Finsk Kvinnoförening framförde en hälsning genom fr. Aini Nevander, Svenska kvinnoförbundet representerades genom två dess medlemmar fr. B. Tabelle och A. Andberg. Sända av inbjudna föreningar räknades dessa till de s. k. Fraternal delegates med yttranderätt, men saknande rösträtt.

Unionen företrädde av fröken Annie Furuhjelm och doktor Maikki Friberg från Helsingfors samt föreståndarinnan Anna Stenfelt, fru Annie Aminoff och studerande Märta v. Troil från Åbo. Samtliga officiella delegerade med rösträtt på grund av Unionen anslutning till den internationella alliansen. De engelska föreningarna voro legio. Skådespelerskor, författare artister, alla tillhörde de särskilda rösträttsligor. Mrs. Sarah Grand, De himlaborna tvillingarnas författarinna, talade djupsinnigt och med poetisk lyftning om „the cause“. Mrs Cicely Hamilton, en ung och lovande skådespelerska, själv författarinna till ett rösträttsstycke, framhöll sina synpunkter. Lady McLaren som representerade Women's liberal federation, pläderade varmt för att man i varje land skulle följa det av henne givna exemplet och i en broschyr sammanställa alla de lagar, som äro orättvisa mot kvinnorna, och använda detta som agitation för rösträtten. En representant för männens liga uttalade den manliga ståndpunkten i frågan, andragandet mottogs med jubel. Flera av kongressens officiella delegerade voro uppoffrande nog att afstå från ordet till förmån för de inbjudna representanterna, och på det hela måste man konstatera att talträngdheten ej var stor. Icke en enda gång hörde man presidenten manande ringa med klockan, som signal att den tillåtna tiden överskridits. På allt märktes att vi lärt oss koncentration.

Resolutionerna.

Kongressens näst sista dag ägnades resolutionerna. Då meningarna om vad som borde nämnas, vad utelämnas, gingo åtskils, var det ingen lätt sak att vinna samstämmighet. Då man kommit till den del som berör England bröt stormen lös. Det gällde suffragettaktiken. M:me Mirovitch från Ryssland, understödd av en delegerad från Belgien, föreslog ett amendment till resolutionen av följande innehåll: „Vi nämna med stolthet att 387 kvinnor gått i fängelse „för saken“, och att de härigenom i hela världen uppväckt en ännu djupare hänförelse för kvinnornas rösträtt.“ Suffragisterna motsatte

sig amendmentet, det kom till några hetsiga repliker. Då inskred mrs Catt och uttalade, att amendmentet ifråga icke kunda godkännas av presidiet, emedan dess antagande skulle förutsätta, att alliansen brutit sin neutralitet med avseende å de olika nationernas inre angelägenheter.

Presidentens åsikt segrade, och då skattmästaren m:mre Coit föreslog att en passus, som syftade på suffragisternas inlägg i rörelsen också skulle utelämnas ur resolutionen, återställdes omsider den internationella freden.

På grund av utrymmesskäl kan det ej bli fråga om att här återge resolutionerna i deras helhet, varför jag nöjer mig med att göra en axplockning och anföra följande beslut:

„Vi bekräfta den resolution som antogs vid kongressen i Amsterdam 1908, att kvinnornas enkla plikt i närvarande tid är att begagna sig av alla de faktorer, som äro gynnsamma för kvinnornas rösträtt utan avseende å dessas politiska eller religiösa färg, samt att undvika att få rösträttskravet sammanlänkat med andra spörsmål, att begära rösträtten på samma grunder som män nu besitta den eller komma att få den, och lämna frågan om en utvidgning av rösträtten att avgöras av män och kvinnor gemensamt.“

„Ihågkommande historiens lärdomar, uppmanar denna kongress rösträttsföreningarna i de olika länderna att icke låta sig övertalas att uppskjuta med att fordra kvinnornas frigörelse för någon annan saks skull, vare sig det gäller en utvidgning av rösträtten för män, eller något politiskt partis framgång.“

„Denna kongress erkänner med varm tacksamhet att den internationella alliansen befördrat uppkomsten av ett gott kamratskap och en ömsesidig förståelse emellan kvinnor ur många nationer, att detta goda samförstånd vuxit i styrka med varje kongress, och att om kvinnorna, sedan de erhållit rösträtt, medtaga detta samförstånd till det politiska livet, komma de att i detsamma införa ett hittills saknat element, som möjliggör en fredlig uppgörelse också av andra internationella problem.“

Kyrkan och kongressen.

På programmet stod att rev. Canon Scott Halland skulle predika i St. Pauls katedralen om söndagen kl. 3 e. m. „om den religiösa sidan av kvinnornas rösträtt“. Och han gjorde det, han talade från predikstolen om „women's suffrage“ och han utvecklade på ett vältaligt sätt, att det bakom denna rörelse fanns varm människokärlek, stor hängivenhet och uppoffring. Templet var fyllt av en andäktig publik. Så vitt jag har mig bekant, är det första gången en statkyrkans präst offentligt förkunnat *rösträttens evangelium*. Även i detta avseende satte kongressen i London ett rekord.

På aftonen predikade Anna Shaw. Till inledningsord hade hon valt „det är tid för er, I Zions döttrar, att avkasta edra bojor“.

Denna kvinna, som vid så många andra kongresser genom sin inspirerade vältalighet givit lyftning åt församlingen överträffade denna gång sig själv.

Åter en gång skymtade det stora målet för vår inre blick, stort och heligt, vårt *köns frigörelse, ett erkännande av vårt människovärde*.

Vi glömde för ett ögonblick det ofullkomliga, som vidlåder allt mänskligt, för att dragas med av den stora idé, som låg till grund för vårt arbete.

Från många länder hade vi kommit, många språk talade vi, men vi förstodo varandra i vårt rop efter rättvisa, ty rättvisa, endast rättvisa vilja vi.

Annie Furuhjelm.